

Trepartsaftale om prioriterede nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen

21. december 2020

Det er og skal være sikkert og sundt at arbejde, så alle har mulighed for et langt og godt arbejdsliv. Det giver hver enkelt medarbejder mulighed for at forsørge sig selv og sin familie, gøre et godt stykke arbejde og opnå et fællesskab med kolleger og ledere og udvikle sit faglige potentiale. Et sikkert og sundt arbejdsmiljø er dermed til gavn for den enkelte, for arbejdspladserne og for det danske velfærdssamfund.

Her spiller en stærk forebyggelse på arbejdspladserne en central rolle. Regeringen og arbejdsmarkedets parter ønsker derfor at inspirere og motivere arbejdspladser i Danmark til at arbejde aktivt med at forebygge og reducere væsentlige belastninger i arbejdet. Det skal understøtte, at alle medarbejdere har et sikkert og sundt arbejdsmiljø gennem hele arbejdslivet uden fx arbejdsrelateret sygefravær eller afgang fra arbejdsmarkedet før tid på grund af arbejdet.

Et sikkert og sundt arbejdsmiljø skabes i fællesskab, og hver dag arbejder arbejdsgivere, ledere og medarbejdere aktivt for et sikkert og sundt arbejdsmiljø på de danske arbejdspladser, og for at forebygge og løse de konkrete arbejdsmiljøproblemer.

Men selvom udviklingen på flere områder går den rigtige vej, er der fortsat udfordringer med arbejdsmiljøet. Der bliver fx hvert år anmeldt ca. 42.500 arbejdsulykker til Arbejdstilsynet. Og i 2018 rapporterede ca. 15 pct., at de i arbejdet var udsat for psykisk belastning, og samtidig oplevede symptomer på stress eller depression. Og ca. 10 pct. rapporterede, at de i deres arbejde var udsat for fysiske belastninger, og samtidig oplevede smerter efter arbejdet.

Regeringen og arbejdsmarkedets parter er med denne aftale enige om nye nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen. Målene skal fremme et mere sikkert og sundt arbejdsmiljø, og at centrale aktører på arbejdsmiljøområdet trækker i samme retning.

De nye mål følger af *Aftale om en ny og forbedret arbejdsmiljøindsats og ordnede forhold på arbejdsmarkedet* fra april 2019, hvor det fremgår, at arbejdsmarkedets parter skal tage et øget fælles medansvar for arbejdsmiljøindsatsen i Danmark ved at tage del i at fastsætte og følge op på målene for arbejdsmiljøet. Det skal gøre målene relevante og vedkommende og understøtte fælles fokus og retning i arbejdet med arbejdsmiljøet.

Rammen for arbejdsmiljøarbejdet på arbejdspladserne er arbejdsmiljøloven. Loven har til formål at skabe et sikkert og sundt fysisk og psykisk arbejdsmiljø, der til enhver tid er i overensstemmelse med den tekniske og sociale udvikling i samfundet.

Det er aftaleparternes ambition, at der med de nationale mål sættes en klar retning og et højt ambitionsniveau for samtlige arbejdsmiljøaktørers indsats og samarbejde om arbejdsmiljøet; at myndighederne og andre arbejdsmiljøaktører med et styrket fælles fokus på prioriterede områder kan understøtte arbejdspladsernes arbejde med

forebyggelse og reduktion af risici; og at arbejdspladserne bliver inspireret af og tager et ejerskab de nationale arbejdsmiljømål i deres egen arbejdsmiljøindsats.

De nationale mål for arbejdsmiljøet har en naturlig sammenhæng til flere af FN's verdensmål. Et sikkert og sundt arbejdsmiljø bidrager således især til opfyldelsen af mål nr. 3 om sundhed og trivsel samt mål nr. 8 om at sikre anstændige jobs og økonomisk vækst.

Et sikkert og sundt arbejdsmiljø kræver en systematisk tilgang i arbejdspladsens forebyggende arbejdsmiljøindsats. Regeringen og arbejdsmarkedets parter er enige om, at den overordnede vision for arbejdsmiljøet er:

Arbejdspladserne arbejder systematisk med arbejdsmiljøet, så det bliver sundt og sikkert for alle at gå på arbejde i Danmark

En vellykket systematisk arbejdsmiljøindsats indebærer, at arbejdspladserne identificerer og forebygger risici i arbejdsmiljøet, at de handler på dem, og endelig at de følger op på, at de iværksatte tiltag fungerer efter hensigten. I den systematiske indsats indgår samarbejdet mellem arbejdsgivere, ledere og medarbejdere på den enkelte arbejdsplads.

Regeringen og arbejdsmarkedets parter er enige om vigtigheden af det systematiske arbejdsmiljøarbejde.

Nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen

Regeringen og arbejdsmarkedets parter er enige om, at der skal fastsættes nationale mål inden for de fire arbejdsmiljøemner: *Arbejdsulykker, kemisk arbejdsmiljø, ergonomisk arbejdsmiljø og psykisk arbejdsmiljø*. Det er prioriteret at opstille mål på områder med væsentlige og udbredte arbejdsmiljøproblemer. Samtidig er målene fastsat på baggrund af den bedst tilgængelige forskningsbaserede viden om arbejdsmiljøet.

De nationale mål har fokus på både at styrke den forebyggende indsats og reducere arbejdsmiljøproblemer. Det er et af de nye elementer i aftalen. Målet er bedre arbejdsmiljø og færre arbejdsmiljøproblemer. Midlet og vejen dertil er arbejdspladsernes forebyggende indsats. Arbejdspladser skal orientere sig mod de nationale mål, der er relevante for arbejdspladsen. Aftaleparterne er enige om, at arbejdspladsernes indsats vil variere efter væsentligheden af arbejdsmiljøproblemerne på arbejdspladsen og de konkrete risici og belastninger, der eksisterer på den enkelte arbejdsplads. Aftaleparterne er ligeledes enige om, at i de brancher hvor arbejdsmiljøproblemerne er mest udbredte og væsentlige, dér skal betydeligt færre lønmodtagere opleve et belastet arbejdsmiljø i perioden frem mod 2030.

Der er på den baggrund aftalt følgende mål:

Arbejdsulykker: Stærk sikkerhedskultur på arbejdspladser – færre skal udsættes for arbejdsulykker

Ambitionen med målet er, at arbejdspladser arbejder aktivt for en høj grad af sikkerhed og en stærk sikkerhedskultur, og at lønmodtagere oplever et godt sikkerhedsklima på arbejdspladsen. Det er med henblik på, at betydeligt færre lønmodtagere kommer til skade i ulykker på arbejdet.

Kemisk arbejdsmiljø: Sikkert og sundt arbejde med kemi – færre skal udsættes for farlig kemi på arbejdspladsen

Ambitionen med målet er, at arbejdspladser, hvor der arbejdes med farlig kemi, arbejder aktivt med at forebygge efter STOP-princippet, og at lønmodtagere oplever at udsættelse for farlig kemi og biologisk materiale i deres arbejde forebygges. Det er med henblik på, at betydeligt færre lønmodtagere indånder farlig kemi eller organisk materiale, samt at betydeligt færre har hudkontakt med kemikalier eller vådt arbejde.

Ergonomisk arbejdsmiljø: Sikkert og sundt ergonomisk arbejdsmiljø – færre skal udsættes for væsentlige fysiske belastninger

Ambitionen med målet er, at arbejdspladser organiserer arbejdet ergonomisk hensigtsmæssigt og anvender tidssvarende tekniske hjælpemidler, og at lønmodtagere oplever, at væsentlige fysiske belastninger forebygges. Det er med henblik på, at betydeligt færre lønmodtagere bliver udsat for væsentlige fysiske belastninger i arbejdet.

Psykisk arbejdsmiljø: Sikkert og sundt psykisk arbejdsmiljø – færre skal udsættes for væsentlige psykiske belastninger

Ambitionen med målet er, at arbejdspladser arbejder aktivt med at forebygge og håndtere væsentlige risici i det psykiske arbejdsmiljø. Det er med henblik på, at betydeligt færre lønmodtagere oplever ubalance mellem høje krav i arbejdet og lav indflydelse i arbejdet, samt at betydeligt færre lønmodtagere udsættes for krænkende handlinger, vold eller trusler om vold på arbejdet.

Arbejdsmiljøaktørernes roller og ansvar

De nationale mål skal sikre et styrket fælles fokus på prioriterede arbejdsmiljøproblemer blandt alle aktørerne på arbejdsmiljøområdet. Regeringen og arbejdsmarkedets parter er derfor enige om, at alle arbejdsmiljøaktører må arbejde for at realisere ambitionerne, hvis de skal omsættes til handling, høj forebyggelse og konkret forandring på de arbejdspladser, hvor der er behov for at styrke arbejdsmiljøet.

Arbejdsgivere og ledere har ansvaret for, at arbejdet planlægges, tilrettelægges og udføres, så det er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt og skal dermed bidrage til at realisere målene. Samtidig skal medarbejdere medvirke til at sikre et sikkert og sundt arbejdsmiljø.

Arbejdstilsynet skal gennem myndighedsindsatsen understøtte målene, ligesom Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø med afsæt i den nationale forskningsstrategi, hvor ét af prioriteringsparametrene er de nationale mål, skal understøtte, at der opbygges forskningsbaseret viden og evidens om arbejdsmiljøproblemerne, og hvordan de kan forebygges på arbejdspladserne (virkemidler i arbejdsmiljøindsatsen). Arbejdsmarkedets parter bidrager også fx ved løbende at aftale og gennemføre målrettede initiativer for at understøtte arbejdspladsernes egen indsats.

De enkelte aktørers roller og ansvar for de nationale arbejdsmiljømål er illustreret i *bilag 1*.

Opfølgning på målene

Regeringen og arbejdsmarkedets parter har for hvert af de nationale mål aftalt, hvordan der følges op på målene. Den aftalte opfølgning fremgår af *bilag 2*. Opfølgningen er baseret på anmeldte arbejdsulykker samt spørgeskemaundersøgelser af lønmodtagernes arbejdsmiljø og virksomhedernes arbejdsmiljøindsats.

Måltal på brancheniveau

Det fremgår af arbejdsmiljøaftalen fra 2019, at de nationale mål skal omsættes til konkrete måltal på brancheniveau. De brancherettede måltal skal skabe ejerskab og

gøre de nationale mål for arbejdsmiljøet mere relevante og konkrete for arbejdspladserne og for andre aktører i branchen. Arbejdstilsynet og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø skal understøtte fastsættelsen af målene med viden og data.

Regeringen og arbejdsmarkedets parter er enige om i hvilke udvalgte brancher, der for hvert af de nationale mål, skal opstilles konkrete måltal. Der er i udvælgelsen lagt vægt på de brancher, hvor risici og belastninger er væsentlige og udbredte, så en styrket forebyggelse kan bidrage væsentligt til at løfte arbejdsmiljøet inden for hvert af de nationale mål. De valgte brancher fremgår af *bilag 3*.

Det er Arbejdsmiljørådet, der skal fastsætte de konkrete måltal på brancheniveau. Det sker efter dialog med Branchefællesskaberne for Arbejdsmiljø (BFA), som udarbejder forslag til branchemåltal for deres respektive brancher, som Arbejdsmiljørådet derefter godkender. Måltallene på brancheniveau skal kunne bidrage til, at der skabes betydelige positive forandringer i arbejdsmiljøet både i de enkelte brancher og i det samlede arbejdsmiljø i Danmark.

Aftaleparterne er derfor enige om, at der skal sættes ambitiøse og realistiske måltal for branchernes arbejde med arbejdsmiljømålene. Det betyder, at der for hver udpeget branche jf. bilag 3 skal sættes måltal for både styrkelsen af den forebyggende indsats og for reduktion af de arbejdsmiljøproblemer, branchen specifikt skal arbejde med, jf. de nationale mål. BFA'erne skal derfor i dialogen med Arbejdsmiljørådet om fastsættelsen af målene redegøre for, hvordan de fastsatte måltal er ambitiøse og realistiske, og hvordan de bidrager væsentligt til at realisere de nationale arbejdsmiljømål.

Arbejdsmiljørådet skal årligt give en status for indfrielsen af måltallene i den årlige redegørelse til beskæftigelsesministeren. Beskæftigelsesministeren vil herefter orientere forligskredsen bag arbejdsmiljøaftalen.

Arbejdsmiljørådets opgave med at omsætte de brancherettede måltal, herunder opfølgningen på målene, er nærmere beskrevet i bilag 4. Arbejdstilsynet vil tage afsæt i de udpegede brancher i forbindelse med oplægget til de brancherettede og koordinerede indsatser fra 2022, som godkendes af arbejdsmiljøforligskredsen. Særlige tilsyns- og kommunikationsindsatser i de udpegede brancher vil dermed blive fastlagt i den forbindelse. De koordinerede indsatser udvikles i samarbejde med de relevante BFA'er.

Det er aftaleparternes ambition, at der i alle brancher er fokus på de nationale arbejdsmiljømål, der er relevante i den enkelte branche. Det gælder også brancher, som der ikke er opstillet konkrete måltal for. Derudover skal alle brancher naturligvis arbejde med at forebygge de væsentlige arbejdsmiljøproblemer i branchen.

Aftaleparterne er enige om, at Arbejdsmiljørådet ved fastsættelsen af branchemål for de udvalgte brancher, jf. bilag 4, kan vælge at indstille til beskæftigelsesministeren, at der supplerende fastsættes mål for udvalgte jobgrupper, hvor risici og belastninger på samme måde som for de udvalgte brancher er udbredte og relevante, og hvor et styrket fælles fokus på lignende vis kan bidrage væsentligt til at løfte arbejdsmiljøet. Det kan fx være jobgrupper, der oplever væsentlige belastninger i det fysiske eller psykiske arbejdsmiljø.

Aftaleparterne er samtidig enige om, at der kan være behov for at udpege nye brancher, hvis fx arbejdsmiljøet markant forbedres i en branche, eller hvis der viser sig

et behov for, at andre brancher prioriteres. Derfor skal Arbejdsmiljørådet hvert 3. år foretage en vurdering af, om der er behov for at udpege nye brancher og indstille evt. ændringer til beskæftigelsesministeren.

Opbygning af ny viden om arbejdsmiljøet

Regeringen og arbejdsmarkedets parter er enige om, at det er vigtigt, at der løbende opbygges viden og et fagligt grundlag, der dels understøtter de nationale mål, og som også gør det muligt for aftaleparterne og arbejdsmiljøaktørerne at reagere på den viden og erfaring, der opstår i takt med udviklingen på arbejdsmarkedet. Inden for det ergonomiske arbejdsmiljø er der behov for mere viden og forskning på baggrund af objektive målinger om sammenhængen mellem eksponeringer og betydningen for helbredet samt det kemiske arbejdsmiljø, hvor der er behov for mere viden og forskning om eksponeringsniveauer af kemiske stoffer i arbejdsmiljøet på danske arbejdspladser. Derfor indgår de nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen også som prioriteringsparameter i den nationale strategi for arbejdsmiljøforskningen.

Med henblik på at sikre et mere dækkende mål for psykisk arbejdsmiljø er der behov for mere viden og forskning om sammenhængen mellem risikofaktorer og helbred. Det kan f.eks. omfatte stor arbejdsmængde og tidspres, høje følelsesmæssige krav samt uklare og modstridende krav. Det vil tilsvarende være relevant med mere forskning i arbejdsbetinget stress.

Der er for alle forebyggelsesled i de nationale mål aftalt indikatorer til opfølgningen på hhv. rapporteringer i virksomhedsundersøgelsen og lønmodtagernes rapporteringer i lønmodtagerundersøgelsen. Der er for indikatorerne baseret på virksomhedsundersøgelsen aftalt emner for opfølgningen, idet undersøgelsen fortsat er under udvikling. Undersøgelsen udvikles med tæt inddragelse af arbejdsmarkedets parter i Arbejdsmiljørådets Overvågningsudvalg.

Aftaleparterne er dertil enige om, at der er behov for viden og forskning om sammenhængen mellem et systematisk arbejdsmiljøarbejde og et sundt og sikkert arbejdsmiljø på arbejdspladserne, så der på et fagligt grundlag kan sættes en klar retning på arbejdsmiljøarbejdet.

På den baggrund forpligter aftaleparterne sig på at genoptage drøftelserne om et mål for systematisk arbejdsmiljøarbejde samt et revideret mål for det psykiske arbejdsmiljø i 2024, når et tilstrækkeligt vidensgrundlag er tilvejebragt. Der er for de nævnte områder ligeledes behov for yderligere handlingsanvisende forskning om sammenhængen mellem forebyggelse, risikofaktorer og helbredseffekter. Dette er også et centralt element i den nye nationale forskningsstrategi.

Tidshorisont for de nationale mål

Alle aktører skal fra dag ét arbejde aktivt med målene og for at igangsætte initiativer, der kan skabe en forandring på arbejdspladserne. Målene er samtidig fastsat med respekt for, at det tager tid, før effekten af initiativer og indsatser slår igennem.

Målene er derfor som udgangspunkt fastsat for en 10-årig periode. Der er enighed om, at aftaleparterne i fællesskab kan justere målene, fx hvis den generelle udvikling på området viser nye tendenser eller på baggrund af ny forskningsmæssig viden, der giver anledning til revurdering af målene.

Aftaleparterne er enige om at gennemføre en evaluering inden udgangen af 2024 af de nationale arbejdsmiljømål, herunder de udpegede brancher, der sættes måltal for, samt af processen for målfastsættelsen på brancheniveau. På det tidspunkt vil der være gennemført to undersøgelser af lønmodtagernes arbejdsmiljø og to undersøgelser af virksomhedernes arbejdsmiljøindsats.